

nos, az egyházmegye első püspöke, és az alapítással egy időben nyilvánossá is tette. Az enciklopédikus jellegű könyvtár főként a francia nyelvű filozófiai, hittudományi, szépirodalmi, történelmi, nyelvészeti, természettudományi, földrajzi munkákat és enciklopédiákat, lexikonokat, szótárakat gyűjtötte.

Molnár László „A szombathelyi Foucault-inga kísérletről” szóló tanulmánya látszólag témájában eltér a kötet többi írásától, hiszen egy természettudományos kísérletről szól. A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók 21. vándorgyűlésén, 1880. augusztus 25-én a szombathelyi székesegyházban megismételték a Foucault francia fizikus híres ingakísérletét, amellyel a Föld tengely körüli forgását bizonyította 1851-ben. A szombathelyi kísérlet leírásának közlésével Molnár László a kísérletet végző Kunc Adolfról, a szombathelyi főgimnázium igazgatójáról is megemlékezett, aki sokat tett a megye természettudományos oktatásáért és népszerűsítéséért. Emlékét ma utcanév őrzi Szombathelyen.

A kötet két részének tanulmányai sokszínűségük ellenére jól kiegészítik egymást. Az alcímek megválasztásakor jobb lett volna figyelemfelkeltőbbet találni, hiszen ezek alapján úgy tűnik, mintha csupa helytörténeti munkáról lenne szó. Valójában az összeállítás egyik legfőbb érdeme, hogy szerencsés módon ötvözi az országos és helyi feldolgozásokat, és aki már végzett ilyen munkát, az tudja, hogy ez önmagában sem kis teljesítmény.

A rezeáció szerzője hiányolja, hogy a kötethez nem készült semmilyen mutató sem, és így az adatok, nevek nagyon nehezen kereshetők vissza. A jegyzetekben és rövidítésjegyzékben előforduló néhány sajtóhiba kivételével dicséretes a szövegrendezés. A könyv olvashatóságát a szép kiállítás és a két hasábos tördelés is segíti.

Nagy Imre Gábor

TÖRTÉNETI EMLÉKKÖNYVEK REPERTÓRIUMA

Magyar tudósok és tanárok tiszteletére megjelent emlékkönyvek és emlékszámok történeti vonatkozású tanulmányainak válogatott jegyzéke (1884–2004).

Történeti adattárak és bibliográfiák I.

Szerk. Lakatos Bálint, Paksa Rudolf.

Budapest, ELTE Közép- és Kora Újkori Magyar Történeti Tanszék, 2006. 642 o.

Hiánypótló kiadvány jelent meg a közelmúltban az Eötvös Collegium Történész Műhelynek és az ELTE BTK Középkori és Kora Újkori Magyar Történeti Tanszékének gondozásában: az 1884–2004 között megjelent történeti emlékkönyvek repertóriuma (TER). A kézikönyv többet ad a címben ígértnél, hiszen nem pusztán a történészeknek írt/összeállított/címzett emlékkönyveket, hanem a szélesebb értelemben vett társadalomtudományok jeles képviselőinek könyvalakban vagy folyóiratszámként megjelent emlékköteteit is tartalmazza.

A repertórium az Eötvös Collegium történészhallgatóinak — néhány oktató támogatta — munkája révén jött létre. Az anyaggyűjtés 2004 decemberében kezdődött, a kötet szerkesztésére 2005 november–decemberében került sor. A segédkönyv végül 2006 végén jelenhetett meg. A diákok által kitűzött cél az volt, hogy a repertórium elkészültével elérhetőbbé, felhasználhatóbbá váljanak a történeti emlékkönyvekben összegyűjtött tanulmányok. Gyakran tapasztalt gondot jelent, hogy az emlékkönyvek a tanulmányok számára sokszor „publikáció-temetőkké” válnak. (5. o.) Ha végiggondoljuk, sokszor még magukra az emlékkönyvek címére is nehéz rábukkanni egy könyvtári katalógusban, hiszen a hazai gyakorlatban nincs egységes címadási gyakorlat, ellentétben például a német *Festschrift* nemzetközivé vált fogalmával.

A repertórium anyagának összegyűjtésében és rendezésében az Eötvös József Collegium diákjai jeleskedtek. A kötet több mint 800 emlékkönyvet és emlékszámot dolgoz fel, így közel 12 000 tanulmányt tesz hozzáférhetővé. Egy-egy értekezés, cikk keresését és így a kötet használatát megkönnyíti, hogy mind az öt szövegvegi mutatóban nem az oldal-, hanem a tételeszámokat találjuk meg. A hivatkozások csoportosítása a *Századok* repertóriumának szerkesztését követi, bár a szerkesztők létrehoztak egy „társtudományok” elnevezésű csoportot, ahova például a *nyelvtudomány*, az *irodalomtudomány*, a *művészettörténet*, a *régészet*, az *ókortudomány* területéről válogattak a történeti vonatkozású tanulmányokból. A kötet áttekinthetőségének megőrzése, valamint a vonatkozó publikációk széles spektruma miatt első pillantásra meglepő csoportok is létrejöttek. Így kapott önálló csoportot például az *Államtudomány*, *jog*, *szociológia*, *közgazdaságtudomány*, *közgazdaságtudomány*.

ság, politológia „egységes” témaköre. Mint azt maguk a szerkesztők is elismerik (7. o.), ez a megoldás nem volt feltétlenül a legszerencsésebb, tekintettel arra, hogy vannak olyan csoportok, amelyek viszonylag „üresen” maradtak. Így például míg az *Egyháztörténet, teológia* alfejezet alig százötven tétellel, addig a *Néprajz, népi vallásosság, zene* címmel jelzett csoport közel ezerötyszáz tanulmánycímmel szerepel a repertóriumban.

A kötet felépítése logikus és áttekinthető. A feldolgozott emlékkönyvek és emlékszámok betűrendes rövidítésjegyzéke után az ünnepelt történészek bibliográfiáinak, életrajzainak listáját olvashatjuk. Dicséretes tény, hogy a szerkesztők nemcsak az emlékkönyvekben, emlékszámokban fellelhető, hanem esetenként a más módon, így például az önállóan megjelent bibliográfiákat is közlik. Ezután a történettudomány általános kérdéseivel, segédtudományaival foglalkozó tanulmányok szerepelnek, majd a „társtudományokra” vonatkozó adatok következnek. Ezután a Magyarország történetével kapcsolatos tanulmányok sorakoznak kronologikus rendben. Az egyes korszakokon belül az *Eseménytörténet*, a *Gazdaság-társadalom*, a *Művelődés*, és a *Helytörténet* témakörökhöz kapcsolódnak a keresett címek. Ezt követik az Európa történetével kapcsolatos hivatkozások, majd az Európán kívüli világ történetével foglalkozó tételek. Utóbbi két rész esetében a regionalitás lett a rendezőelv.

Végezetül *Az egyes emlékkönyvekből felvett tanulmányok* jegyzéke, majd a *Szerzői*, illetve *A címekben szereplő személynevek*, a *földrajzi nevek*, a *tárgyszavak mutatói* következnek. A mutatók — a használatot megkönnyítendő — magyar nyelvűek, így ne lepődjünk meg, ha a keresett földrajzi név vagy tárgyszó nyomán idegennyelvű címre bukkanunk.

Ezen tanulmányok esetében időnként nehézkes a tárgyszavas mutatóból történő keresés, példaként nézzük a 8455. tételszámot, amely után a „*Was there a Bourgeoisie in Medieval Hungary?*” cím olvasható. A tanulmányra tartalma alapján a „középkori-”, esetleg a „városi polgárság” címszónál várnánk a hivatkozást, de az utalást végül a „nagypolgárságnál” találjuk meg. Néhány apróbb kifogást tehetünk a fogalmak nem mindig legpontosabb értelmezése miatt is. Így pl. a 11078. tétel „*A Mackensen-hadsereg hazatérése (1918–1919)*” című tanulmányt takarja. Bár a tárgyszavak között megtaláljuk a Mackensen-hadseregére vonatkozó hivatkozást, talán szerencsés lett volna a személynévmutatóba is felvenni August von Mackensen nevét. Hasonló kifogás merül fel a gödöllői Grassalkovich-kastély (4006. tétel) ill. Grassalkovich-levéltár (4449. tétel) címszavak esetében is. Az említettektől függetlenül a hivatkozások pontossága, visszakereshetősége kitűnő.

Összegezve elmondhatjuk, hogy egy olyan hasznos segédlettel lett gazdagabb a hazai történettudomány, amelyet nem lehet egyszerűen „diákmunkaként” minősíteni. Ahogy azt az *Előszó*ban olvashatjuk, rövid idő elteltével hozzáférhető lesz a kötet digitalizált változata is. Így lehetőség nyílik majd az adatbázis rendszeres bővítésére, illetve az új évfolyamok „termésének” közlésére is. Az „e-változat” már annotált bibliográfiát fog kínálni a felhasználónak, és elérhetővé válik az idegen nyelvű tanulmányok eredeti nyelven történő keresése is. Reméljük, a TER valóban be fogja emelni a magyar tudományos életbe az eddig eltemetett, alig hivatkozott emlékkönyves tanulmányokat!

Ligeti Dávid

Vonyó Tamás

MODELL DEUTSCHLAND

A nyugatnémet gazdaság hosszú távú fejlődésének növekedésméleti és gazdaságpolitikai elemzése

Pannónia Könyvek, Pécs 2006. 383 o.

A második világháború utáni időszak gazdaság-és társadalomtörténete méltatlanul mellőzött tárgya a hazai történetírásnak, aminek persze sok oka van. Hozzájárult ehhez a történészek egy részének politikai óvatossága, amennyiben megállapításaikkal nem kívántak a mindenkori hatalomról ítéletet mondani. Okozhatta a mellőzöttséget az is, hogy az időhorizont rövid, hiszen még ma is tartja magát az a meggyőződés, hogy kell némi időbeli rálátás a történészi objektivitáshoz. Az is a régebbi időszakok vizsgálata felé tolhatta a történészi érdeklődést, hogy szakmailag